

CARTEA ALBĂ

2023 INVESTIȚII
PENTRU VIITOR

Consiliul Investitorilor Străini

CUPRINS

3	PREFAȚĂ
5	MEDIUL MACROECONOMIC
11	ATRAGEREA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE
15	SUSTENABILITATEA ȘI GUVERNANȚA CORPORATIVĂ
19	REGIMUL FISCAL
23	INSTRUMENTELE FINANCIARE
27	TEHNOLOGIE ȘI INOVAȚIE
31	MEDIUL ÎNCONJURĂTOR
35	TRANZIȚIA ENERGETICĂ
39	CAPITAL UMAN (FORTĂ DE MUNCĂ, EDUCAȚIE ȘI SĂNĂTATE)
42	MEMBRI

PREFAȚĂ

În ultimii ani, mediul de afaceri s-a confruntat cu diferite crize și a fost într-o permanentă stare de adaptabilitate și de identificare a soluțiilor pentru provocările legate de COVID, inflație, criza din piața energiei și prețul utilităților, contextul geopolitic, blocajele din lanțul de aprovizionare etc. Aceste crize au evidențiat și mai mult problemele structurale cu care România se confruntă, subfinanțarea sistemului educațional și de sănătate, birocrăția, lipsa infrastructurii, transparenței și consecvenței în aplicarea politicilor.

România ca parte a Uniunii Europene și-a propus să adreseze aceste probleme structurale prin asumarea unei serii de reforme în domenii cheie (digitalizare, transporturi, fiscalitate, sănătate, educație, energie etc.) prin Planul Național de Redresare și Reziliență. Totodată, țara s-a angajat să urmeze o foaie de parcurs pentru aderarea la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, având ca obiectiv implementarea celor mai bune practici și standarde OCDE. Îndeplinirea reformelor va însemna nu doar atragerea de fonduri europene sau aderarea la OCDE, dar și dezvoltarea durabilă a economiei și societății românești.

Consiliul Investitorilor Străini (FIC) este alături de autorități pentru a contribui la identificarea direcțiilor strategice pentru economie, la implementarea celor mai bune măsuri pentru dezvoltarea durabilă bazată pe bunele practici europene și adaptată la realitatea națională. Membrii noștri sunt parteneri de dialog constanți și contribuie cu recomandări pe diferitele sectoare expuse în această Carte Albă (energie, fiscalitate, protecția mediului, tehnologie și digitalizare etc.) pentru a ajunge la cele mai bune soluții pentru revenirea solidă și durabilă a economiei românești.

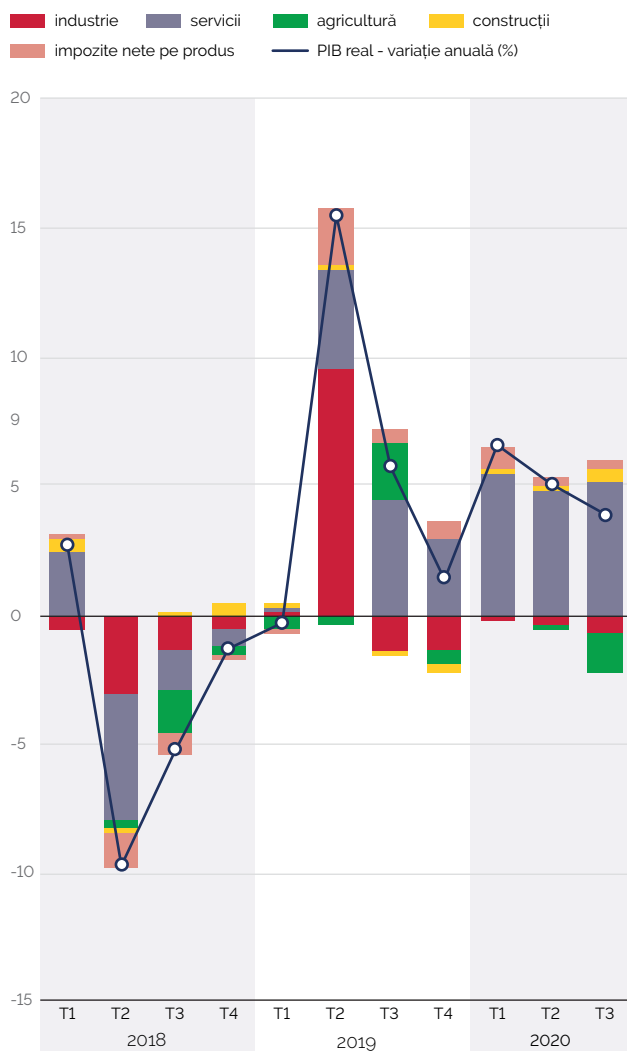
MEDIUL MACROECONOMIC

Rata de creștere a economiei continuă să fie ridicată în România. După contracția de 3,7% din anul 2020, economia și-a revenit puternic crescând cu 5,8% în 2021. Cifrele preliminare indică o creștere peste așteptări în 2022, de 4,8%, pe fondul contribuției ridicate a cererii interne. La fel ca în al doilea semestru al anului 2021, consumul privat a continuat să fie motorul principal de creștere al economiei și în prima jumătate a anului 2022, în timp ce formarea brută de capital fix a avut o contribuție mai însemnată în a doua jumătate a anului 2022, pe fondul diminuării aportului consumului. Creșterea prețurilor la energie pe parcursul anului 2022 a avut o contribuție importantă la avansul accelerat al inflației, care a atins 16% la sfârșitul anului.

Activitatea din sectorul de servicii a continuat să aibă o evoluție dinamică și în anul 2022. Construcțiile au crescut, aducând un aport de 0,7% la creșterea PIB. Industria, în schimb, a suferit o contracție influențată de condițiile unui climat incert ca urmare a tensiunilor geopolitice, blocajelor lanțurilor de producție și creșterii prețurilor la materiile prime și combustibili. Sectorul agricol a avut un an 2022 slab, influențat de secetă și de creșterile de prețuri de la începutul anului la îngrășăminte și energie.

Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

FIGURA 1**Contribuția componentelor la creșterea PIB, % an/an**

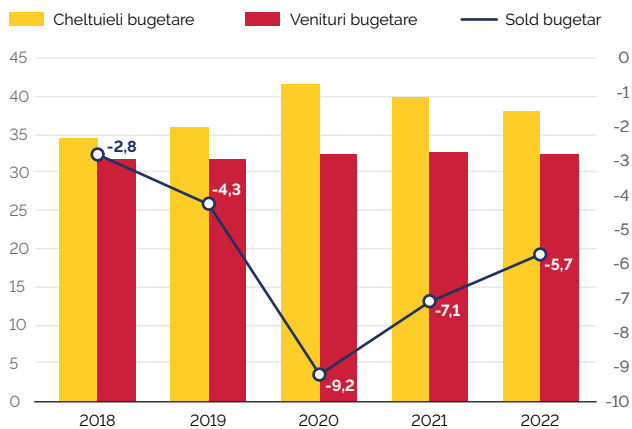
SURSA: Conturi naționale (INSSE), BNR

Procesul consolidării bugetare a continuat în 2022, sprijinit de evoluția peste așteptări a economiei. Deficitul bugetar a coborât la -5,7% din PIB de la -6,7% în anul anterior, în contextul în care anumite categorii de cheltuieli, cum ar fi investițiile publice, au fost sub nivelul țintă.

Datoria publică a rămas moderată în raport cu standardele Uniunii Europene, în ciuda împrumuturilor masive ale statului în 2020, ajungând la 48,9% din PIB la sfârșitul anului 2021, iar cele mai recente date ale Ministerului Finanțelor arată o scădere marginală a acesteia în noiembrie 2022 la 48,3% din PIB.

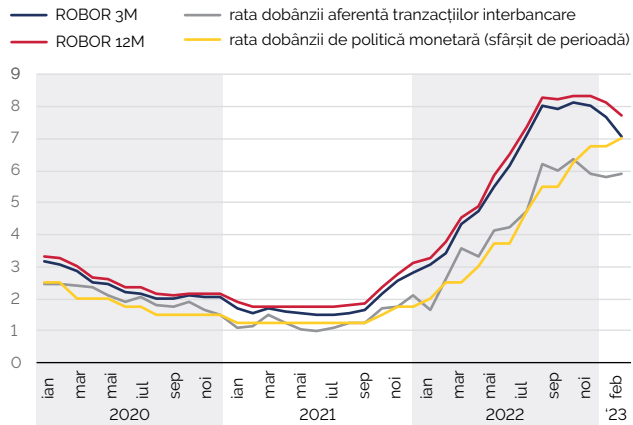
Revenirea rapidă a economiei în anul 2021 a cauzat blocaje pe lanțurile de producție și distribuție, generând creșterea inflației. În consecință, Banca Națională a României (BNR) a reacționat ridicând rata dobânzii de politică monetară de la minimul istoric de 1,25% la 1,75% către sfârșitul anului. Creșterea inflației a căpătat amploare în 2022 și pe fondul creșterii prețurilor la energie și alimente. Accelerarea inflației și necesitatea de armonizare cu celelalte bănci centrale europene, inclusiv cu Banca Centrală Europeană, pentru păstrarea unui diferențial de dobândă adecvat și evitarea deprecierei semnificative a monedei naționale, a condus la o creștere semnificativă a ratei dobânzii de politică monetară, până la 6,75% la sfârșitul anului 2022, generând efecte în lanț asupra tuturor celorlalte rate din sistemul bancar.

FIGURA 2 | Soldul bugetar % din PIB

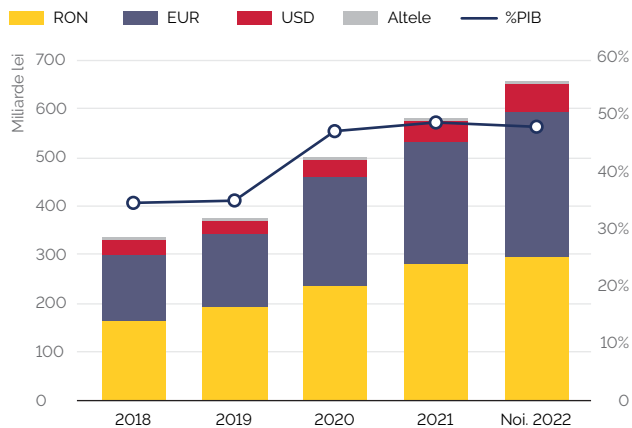
SURSA: Ministerul Finanțelor, Eurostat

FIGURA 4 | Ratele dobânzilor de referință, %

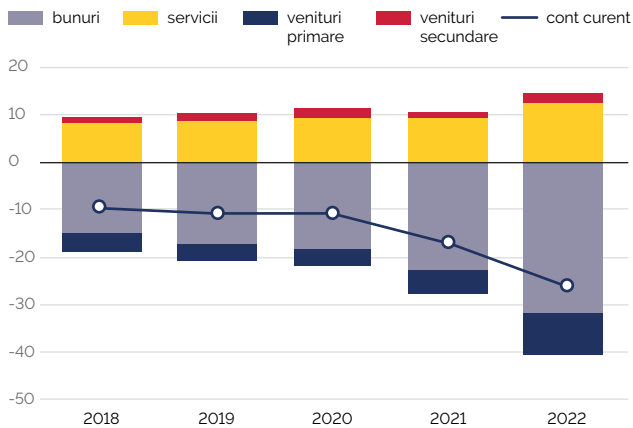
SURSA: Banca Națională a României

FIGURA 3 | Datoria publică % din PIB

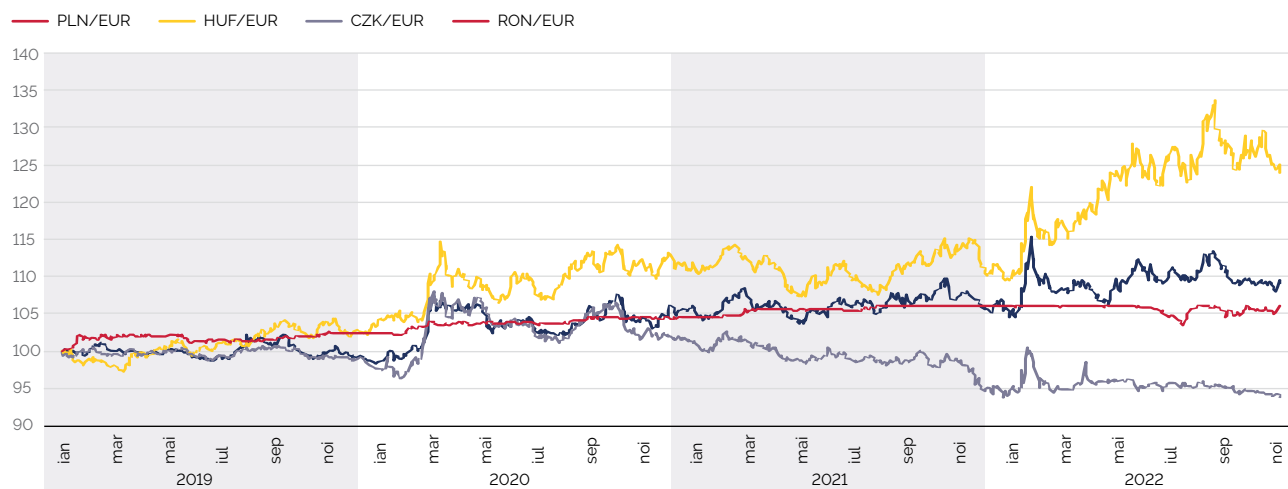

SURSA: Ministerul Finanțelor, Eurostat

FIGURA 5 | Soldul contului curent al balanței de plăți (miliarde lei)

SURSA: Ministerul Finanțelor, Eurostat

FIGURA 6 | Evoluția cursului de schimb în țări ECE (31 decembrie 2018=100)

SURSA: BNR

În ceea ce privește dezechilibrele externe, se remarcă majorarea în continuare a deficitului de cont curent, pe fondul creșterii deficitului balanței comerciale. Deficitul de cont curent este estimat să ajungă la peste 9% din PIB în 2022.

În termeni nominali, România a terminat anul 2022 cu un deficit al contului curent de peste 26,5 miliarde euro, pe fondul unui deficit al balanței de bunuri și servicii de aproape 20 de miliarde (deficit de 32,3 miliarde euro în cazul balanței de bunuri și un surplus de 12,5 miliarde al

balanței serviciilor) potrivit datelor BNR.

Piața de capital din București a avut o performanță satisfăcătoare începând cu aprilie 2020, cu rezultate bune raportate (în termeni de creștere și randament) inclusiv în comparație cu vecinii din regiune ai României. Bursa de Valori București a scăzut cu aproximativ 16% în martie 2020, pe fondul șocului financiar de pe piețele mondiale provocat de pandemia de COVID-19. Ca urmare a promovării în septembrie 2020 la statutul de piață emergentă și a lichidității suplimentare în sectorul

financiar, indicele a crescut semnificativ până în prima parte a anului 2022.

Chiar dacă leul a scăzut constant față de euro în ultimii ani, în anul 2022 se observă o stabilitate mult mai mare a acestuia comparativ cu celelalte valute din regiune, unde volatilitatea a fost mult mai pronunțată, în special în Ungaria. Această stabilitate s-a menținut în pofida presiunilor semnificative care caracterizează economia României, respectiv existența deficitelor gemene (deficitul bugetar și deficitul de cont curent), dar și în contextul unei inflații ridicate, capacitatea și controlul lichidității din partea băncii centrale fiind decisive.

Este important ca mixul de politici să aibă o abordare echilibrată, pentru a evita accentuarea unor dezechilibre la nivel macroeconomic. Politica fiscală va trebui să susțină politica monetară în procesul dezinflaționist în condițiile în care, concomitent, este necesară continuarea efortului de reducere a deficitului bugetar. Consolidarea fiscală pe termen mediu ar trebui să sprijine totodată investițiile private, ca motor al creșterii economice viitoare.

ATRAGEREA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE

FIC este un partener constant pentru Guvernul României în identificarea celor mai eficiente soluții și măsuri pentru atragerea investițiilor străine directe (ISD). Atragerea de noi ISD, dar și stimularea celor deja prezente în România, reprezintă o soluție pentru a stabiliza și a crește constant economia. Atragerea și menținerea investițiilor nu necesită resurse financiare semnificative din partea sectorului public, evitând astfel să devină o povară pentru buget. În plus, activitatea economică apărută ca efect al acestor investiții va genera venituri adiționale la bugetul de stat în viitor. Aportul ISD în economia României are ramificații multiple: pe lângă impactul direct evidențiat de valoarea adăugată brută sau de numărul de angajați, există și alte efecte, cum ar fi impactul transferului de know-how și tehnologie asupra productivității.

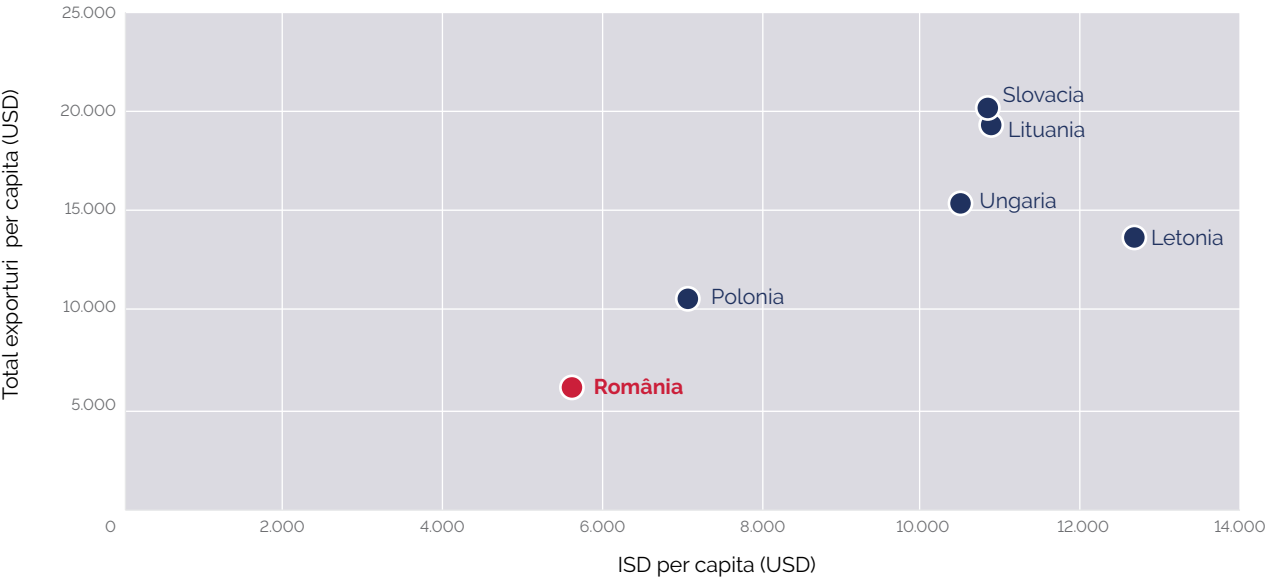

Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

Chiar dacă din unele perspective există și costuri ale atragerii de investiții străine (de exemplu, oferirea de ajutoare de stat sau oferirea unor facilități pentru realizarea unor investiții mari, expunerea mai mare față de ciclul de afaceri global și diminuarea puterii stabilizatorilor automați), investițiile străine au dovedit atât la nivel global, cât și în cazul României, efectele benefice pe care le aduc și modul în care acestea pot genera externalități pozitive asupra economiei interne.

Comparativ cu celelalte state din regiune, nivelul stocului de ISD atrase de România raportat atât la PIB, cât și la numărul de locuitori, este unul dintre cele mai mici. De asemenea, și viteza cu care crește stocul de ISD per capita este mult mai redusă față de alte state, fapt care poate oferi un semnal cu privire la erodarea competitivității externe și în fața fluxurilor mari de capitaluri străine.

FIGURA 7 | ISD și Exporturi per capita (2021)

SURSA: Banca Mondială, UNCTAD, Eurostat

România trebuie să contureze o strategie pe termen mediu și lung de atragere și susținere a investițiilor în domenii cheie pentru amplificarea evoluției economice pentru a rămâne competitivă în raport cu țările din regiune.

În ceea ce privește atragerea ISD de către România, este important să fie asigurat un cadru legal care să stimuleze atragerea de ISD și evitarea unor poveri fiscale și birocratice pentru examinarea ISD, pentru ca aceasta să rămână competitivă cu țările din regiune. De asemenea, este necesară colaborarea autorităților din domeniu cu investitorii privați, astfel încât să se faciliteze legăturile între companii străine și românești private și, mai departe, cu universitățile, autorități publice locale și centrale. Aceasta poate contribui și la diminuarea deficitului de balanță comercială al României – preponderent generat de importul de bunuri intermediare și de capital, cu un pronunțat caracter structural. În același timp, sunt necesare realizarea și actualizarea prezentărilor sectoriale (auto, IT, agricultură, bioeconomie, aeronautică, industrii creative etc.) cu informații relevante pentru investitori pe baza datelor recurente pe care aceștia le solicită în chestionarele transmise către agenție, inclusiv dinamica acestor sectoare în ultimii ani sau evidențierea oportunităților post-pandemie, politici guvernamentale de sprijin, avantaje competitive în regiune etc.

SUSTENABILITATEA ȘI GUVERNANȚA CORPORATIVĂ

Perspectiva asupra dezvoltării economice este într-o permanentă evoluție cu un angajament mai puternic pentru societate și natură. Companiile integrează tot mai mult componentele sustenabilității în activitatea lor. Forumurile internaționale au trasat responsabilitatea pentru mediu și societatea ca pilon principal al viitorului economic, iar România a făcut pași importanți în transpunerea acestor direcții la nivel legislativ (Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030, Planul Național de Acțiune, Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030, Strategia Națională pentru Economia Circulară, Codul Sustenabilității).

Mediul de afaceri se implică în dezvoltarea durabilă a economiei românești printr-o colaborare activă cu autoritățile publice. Identificarea lacunelor legislative și abordarea acestora este prioritară pentru stabilirea unor baze solide care să permită accelerarea eforturilor de a dezvolta o economie performantă bazată pe principii de sustenabilitate și transparență.

Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a fost adoptată de toate statele membre ale Organizației Națiunilor Unite (ONU) în 2015. România, ca parte a comunității internaționale și stat membru al Uniunii Europene susține această agendă globală prin Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030 (SNDDR 2030). Mediul de afaceri apreciază eforturile depuse până în prezent în vederea stabilirii unui cadru strategic și instituțional adecvat și susține aplicarea unei abordări integrate și multidimensionale pentru SNDDR 2030 și Planul Național de Acțiune pentru implementarea SNDDR. Cu toate acestea, mediul de afaceri consideră că ar trebui luate mai multe măsuri pentru a adapta sistemul de învățământ la noile evoluții și pentru a-l conecta mai bine la cerințele pieței muncii, incluzând sprijinirea dezvoltării unor poli de formare în regim dual și a unor programe de reconversie profesională.

Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (PNIESC) include obiectivele și contribuțiile României la realizarea dezideratului UE de a fi un lider în ceea ce privește tranziția energetică la nivel global și de a furniza energie curată în toată Uniunea Europeană. Pentru a atrage investiții în noi capacități de producere a energiei din surse regenerabile, procesul referitor la utilizarea fondurilor europene disponibile ar trebui accelerat, iar diferitele documente strategice de la nivel național armonizate, oferind un nivel ridicat de previzibilitate cu

privire la evoluțiile legislative.

În septembrie 2022, Guvernul României a adoptat Strategia Națională privind Economia Circulară, susținând tranziția României către un model economic circular, în acord cu Planul Uniunii Europene de Acțiune pentru Economie Circulară. Mediul de afaceri consideră că Planul de Acțiune pentru implementarea Strategiei Naționale privind Economia Circulară oferă un cadru adecvat de cooperare între autoritățile publice și părțile interesate relevante, ceea ce ar trebui să permită realizarea unor obiective specifice mai ambițioase.

Mai mult decât atât, raportul *„Limitarea schimbărilor climatice și a impactului lor: o abordare integrată pentru România”* reprezintă un reper important în eforturile naționale de combatere a schimbărilor climatice și de consolidare a politicilor publice care să facă posibilă tranziția climatică. FIC recomandă includerea unor măsuri specifice în acest document, care încurajează formarea timpurie a unor comportamente responsabile, inclusiv creșterea resurselor de finanțare pentru sistemul educațional, ca prioritate în domeniile în care nivelul actual de finanțare este insuficient pentru a răspunde nevoilor (de exemplu, educația preșcolară sau educația de remediere).

În urma transpunerii în legislația românească a prevederilor Directivei 2014/95/UE de modificare a

FIGURA 8 | Calendarul de implementare a Directivei privind raportarea sustenabilității corporative

Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește publicarea de informații privind aspectele nefinanciare și de diversitate de către anumite întreprinderi și grupuri mari (NFRD), precum și de către autoritățile naționale corespunzătoare, un număr relativ mic de companii au început să publice rapoarte / declarații nefinanciare / de sustenabilitate. În consecință, FIC recomandă îmbunătățiri legislative pentru a întări aplicarea legislației existente, precum introducerea unor sancțiuni mai semnificative pentru nepublicarea unui raport sau a unei declarații. În plus, ar trebui creată o instituție publică care să monitorizeze și să asigure conformitatea.

Inițiativa Departamentului pentru Dezvoltare Durabilă (DDD) din cadrul Guvernului României de a lansa, prin intermediul Codului Sustenabilității, o platformă care să faciliteze conformarea organizațiilor cu obligațiile de raportare și, în același timp, accesul actorilor interesați la astfel de informații, este un pas în direcția corectă. Implicarea actorilor relevanți în dezbaterile cu privire la Cod reprezintă, de asemenea, un semnal pozitiv din

partea executivului. Pentru implementarea cu succes a Codului este necesar să se ia în considerare atât lecțiile învățate de Germania – modelul pentru proiectului DDD – cât și condițiile actuale de la nivelul național și european.

Pe data de 28 noiembrie 2022, Consiliul Uniunii Europene și-a dat aprobarea finală cu privire la Directiva privind raportarea de către întreprinderi de informații privind durabilitatea (CSRD), aprobând poziția Parlamentului European. Conformarea cu prevederile CSRD va presupune un efort considerabil din partea companiilor, în special din partea celor care nu aveau, până la acest moment, obligația raportării. Pe de altă parte, la rândul lor, autoritățile vor fi nevoite să depună propriile eforturi pentru a asigura resursele necesare și nivelul de competență necesar pentru verificarea conformării, luând în considerare și alte reglementări europene relevante pentru punerea în aplicare a CSRD, în vederea asigurării unei aplicări consecutive.

REGIMUL FISCAL

Consultarea între autoritățile statului și comunitatea de afaceri este esențială, atât pentru revizuirea proiectelor legislative, cât și pentru implementarea celor deja existente. O astfel de abordare sporește calitatea legislației și sprijină aplicarea uniformă. Pentru atingerea acestui deziderat, FIC consideră că Ministerul Finanțelor (MF), în colaborare cu Ministerul Justiției, ar trebui să creeze o bază de date gratuită a jurisprudenței naționale existente privind aspectele de ordin fiscal, care să permită trasabilitatea acțiunilor în justiție de la o instanță de judecată la alta.

Claritatea, stabilitatea și predictibilitatea legislației fiscale, precum și a punerii în aplicare și a interpretării acesteia sunt condiții esențiale în deciziile investiționale. Orice modificare a legislației, inclusiv a interpretării acesteia, ar trebui adoptată după consultarea cu mediul de afaceri și aplicată în mod corespunzător de către autoritățile fiscale, numai pentru viitor, și nu retroactiv. FIC recomandă un dialog constant și mai consistent cu reprezentanții Ministerului Finanțelor și Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF) referitor la predictibilitatea legislației și a aplicării uniforme a acesteia.

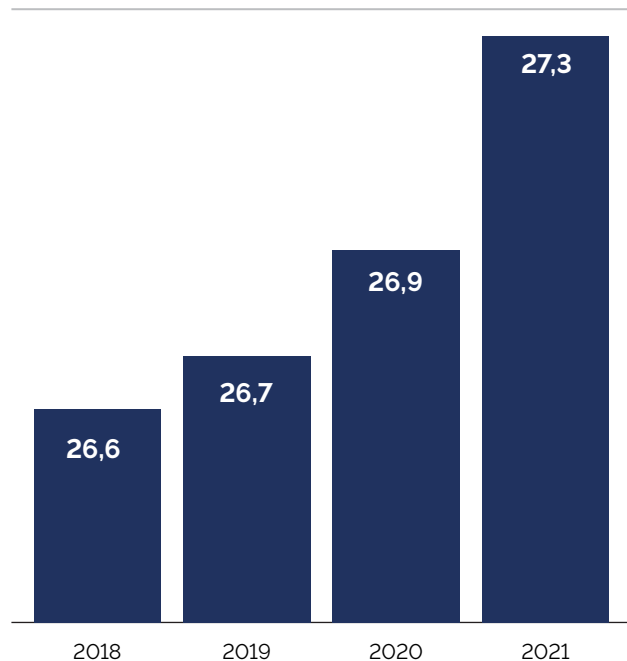
Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

FIC consideră că îmbunătățirea transparenței ar trebui să reprezinte o prioritate pentru autorități, deoarece acest lucru va duce la o creștere a predictibilității mediului fiscal românesc și este, de asemenea, foarte probabil să sporească încrederea în rândul investitorilor actuali și viitori. Un proces legislativ netransparent compromite potențialul de dezvoltare economică,

în principal pentru că acționează ca un factor de descurajare a atragerii investițiilor străine directe. O interpretare consistentă și coerentă a dispozițiilor legale, care vizează, printre altele, eliminarea situațiilor în care au fost exprimate opinii diferite, cu privire la aplicarea retroactivă uneori controversată a anumitor dispoziții legale, ar contribui în mare măsură la îmbunătățirea transparenței.

FIGURA 9 |

Veniturile fiscale %PIB pentru România în perioada 2018-2021

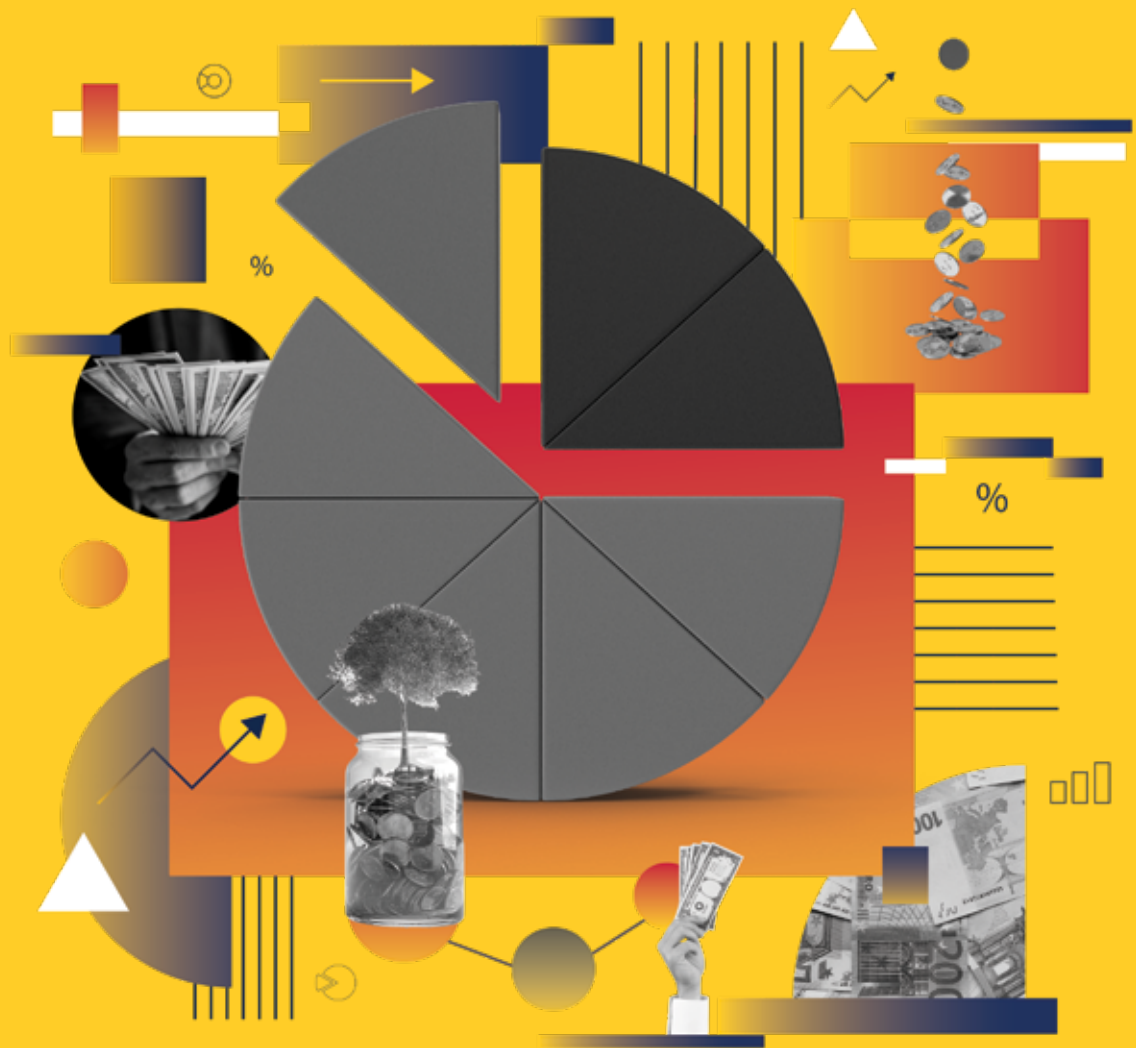
SURSA: Eurostat

Evaziunea fiscală creează concurență neloială, dezavantajându-i pe cei care respectă legea și reducând în același timp veniturile la bugetul de stat. FIC salută și sprijină activitatea continuă a MF și ANAF de combatere a evaziunii fiscale și a fraudei fiscale, a contrabandei și a contrafacerii. Cu toate acestea, inspecțiile fiscale nu sunt întotdeauna concentrate în mod eficient pentru a spori colectarea veniturilor la bugetul de stat. Evaziunea fiscală și contrabanda, care afectează atât impozitele directe, cât și cele indirecte, continuă să fie o problemă. Ca un efort suplimentar de combatere a evaziunii fiscale și de creștere a conformării voluntare, FIC recomandă o abordare proactivă și consecventă pentru contribuabilii persoane fizice, bazată pe Actualizările OCDE a Programului privind Conformarea Voluntară „O cale către conformarea fiscală”, 2015.

Începând cu anul 2021, a fost introdus sistemul de consolidare în domeniul impozitului pe profit pentru companiile românești, un sistem mult-așteptat de mediul de afaceri din România, care poate contribui la atragerea de grupuri de societăți în România prin crearea premiselor unei legislații de *holding* veritabile și autentice. Deși consolidarea în scopul impozitului pe profit a fost un regim mult-așteptat de grupurile de companii, existența unor criterii restrictive de eligibilitate pentru membri în vederea constituirii grupului și a potențialelor sancțiuni aplicabile, în anumite condiții specifice, grupului fiscal odată format, au determinat un număr extrem de redus de grupuri să aplice acest sistem de consolidare fiscală, rezultând la o adoptare practică a regimului în rândul contribuabililor semnificativ subdimensionată. În acest sens, ar trebui adoptate măsuri fiscale suplimentare în ceea ce privește cotele minime de deținere, accesoriile la ieșirea din grup, inițierea inspecției fiscale în cazul reorganizării, pentru a spori atractivitatea consolidării.

Activitatea de cercetare și dezvoltare este considerată o prioritate națională întrucât are un rol semnificativ în strategia de dezvoltare economică durabilă. FIC apreciază demersurile autorităților de a clarifica/îmbunătăți legislația aferentă facilităților fiscale pentru cercetare și dezvoltare având în vedere că existența unui cadru transparent, obiectiv și predictibil pentru aplicarea acestor facilități are rolul de a stimula companiile să realizeze investiții în acest tip de activități.

Profitul reinvestit este un stimulent fiscal utilizat la scară largă, iar FIC salută cele mai recente evoluții ale cadrului fiscal. Pentru a stimula și mai mult investițiile contribuabililor, ar trebui efectuate anumite ajustări ale acestuia în ceea ce privește extinderea listei activelor eligibile, reportarea stimulentului potențial.

INSTRUMENTELE FINANCIARE

Accentul Comisiei Europene s-a schimbat de la abordarea inițială care încuraja plata fondurilor de către statele membre prin intermediul subvențiilor către instrumente financiare care să pună un accent mai mare pe distribuirea prin intermediul ajutoarelor rambursabile. Ca o consecință directă a impactului negativ al pandemiei de COVID-19 asupra sănătății publice, lanțurilor de aprovizionare și a economiei, instituțiile Uniunii Europene au decis să creeze un pachet complex de intervenții, destinate să atenueze efectele negative, în mod specific, și să stimuleze redresarea economică, în mod general: NextGenerationEU, majoritatea fondurilor fiind accesate prin Mecanismul de redresare și reziliență (MRR).

Alocarea pentru România în cadrul MRR în baza propriului Plan Național de Redresare și Reziliență (PNRR) este o combinație între subvenție nerambursabilă în valoare de aproximativ 12 miliarde de euro și subvenție rambursabilă care depășește 14 miliarde de euro.

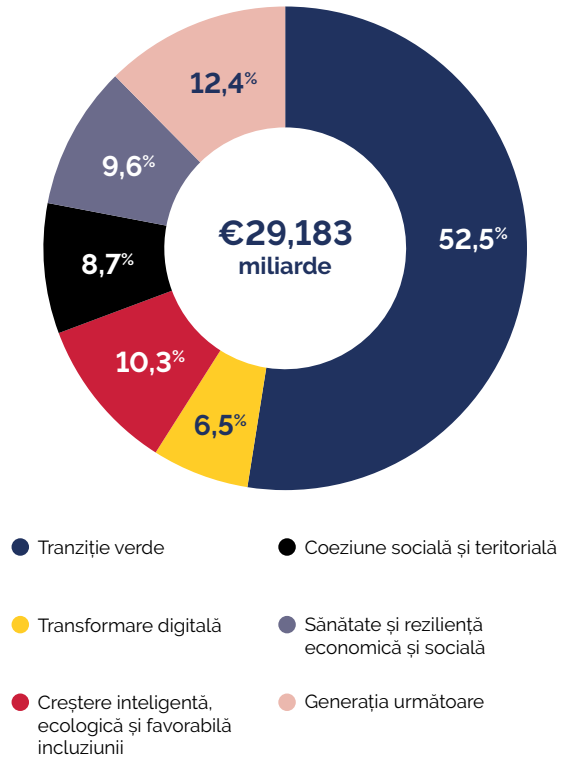
Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

O reformă comprehensivă a administrației publice la toate nivelurile - național, regional și local - ar permite României și mediului său de afaceri să beneficieze pe deplin de oportunitățile de finanțare ale UE. Resursele financiare ar trebui să fie utilizate mai mult prin intermediul instrumentelor financiare, permițând materializarea deplină a efectului de levier și a efectelor reînnoibile. O clarificare urgentă cu privire la mecanismele de punere în aplicare ar genera un efect de levier mai mare, care, împreună cu efectul de reînnoire, ar putea permite obținerea unor beneficii mult mai mari din fondurile alocate.

Una dintre etapele esențiale în creșterea finanțării disponibile atât pentru mediul de afaceri, cât și pentru infrastructura publică, este înființarea unei Bănci Naționale de Dezvoltare (BND). BND ar trebui să vizeze decalajele numeroase și persistente ale pieței, prin furnizarea de resurse financiare către proiectele dezvoltate de primării, administrații locale, precum și de IMM-uri și alte entități locale pentru dezvoltarea infrastructurii, sprijinirea exporturilor, dar și alte acțiuni necesare. O orientare a resurselor financiare îndreptată către asigurarea efectului de levier pentru sectorul de afaceri ar fi benefică pentru progresul general al țării.

De asemenea, România ar trebui să depună eforturi importante pentru dezvoltarea capacității administrative a autorităților publice în administrarea instrumentelor financiare și în conceperea și implementarea proiectelor

FIGURA 10 | Alocare PNRR pentru România

SURSA: date MIPE

de infrastructură publică finanțate prin instrumente financiare. Resursele destul de limitate ale bugetului de stat ar trebui să fie utilizate într-un mod mai rațional, adică pentru finanțarea proiectelor care generează venituri pentru autoritățile publice prin instrumente financiare și/sau printr-o combinație de instrumente financiare și subvenții, în baza unei analize atente a planurilor de afaceri pentru aceste proiecte.

Această abordare ar trebui să se reflecte în mod corespunzător în politicile, strategiile relevante și, mai ales, în programele de finanțare în care utilizarea instrumentelor financiare este încă foarte limitată, în ciuda experienței pozitive acumulate până acum în România și – la o scară mult mai mare – în alte țări europene.

Mai mult, pe lângă înființarea unei Bănci Naționale de Dezvoltare, România ar trebui să depună eforturi importante pentru dezvoltarea capacității administrative a autorităților publice în administrarea instrumentelor financiare și în conceperea și implementarea proiectelor de infrastructură publică finanțate prin instrumente financiare.

TEHNOLOGIE ȘI INOVAȚIE

Societatea digitală se confruntă cu schimbări majore. Pe măsură ce din ce în ce mai multe dintre activitățile noastre de zi cu zi devin electronice și digitale, volume foarte mari de date despre noi devin disponibile. Acest fenomen este agravat atât de factori tehnologici, cât și de factori comportamentali (de exemplu: utilizarea sporită a serviciilor online, cum ar fi comerțul electronic, guvernarea electronică, social media etc.). Acest lucru a fost accelerat și mai mult de pandemie.

În vederea consolidării încrederii în tranzacțiile electronice, care este esențială pentru dezvoltarea economică și socială, una dintre recomandările FIC face referire la faptul că factorii de decizie competenți la nivel național, din cadrul Guvernului și al Parlamentului, trebuie să grăbească procesul de consultare și aprobare a proiectului de lege privind semnăturile electronice, în beneficiul consumatorilor, companiilor și al autorităților publice. Ar trebui urmată o abordare flexibilă și echilibrată, semnătura electronică avansată conferind efecte juridice nu doar în cazul în care este emisă de o instituție publică sau o autoritate din România, dar și dacă este emisă de persoane juridice de drept privat, atât timp cât cerințele menite să asigure un nivel adecvat de securitate sunt întrunite.

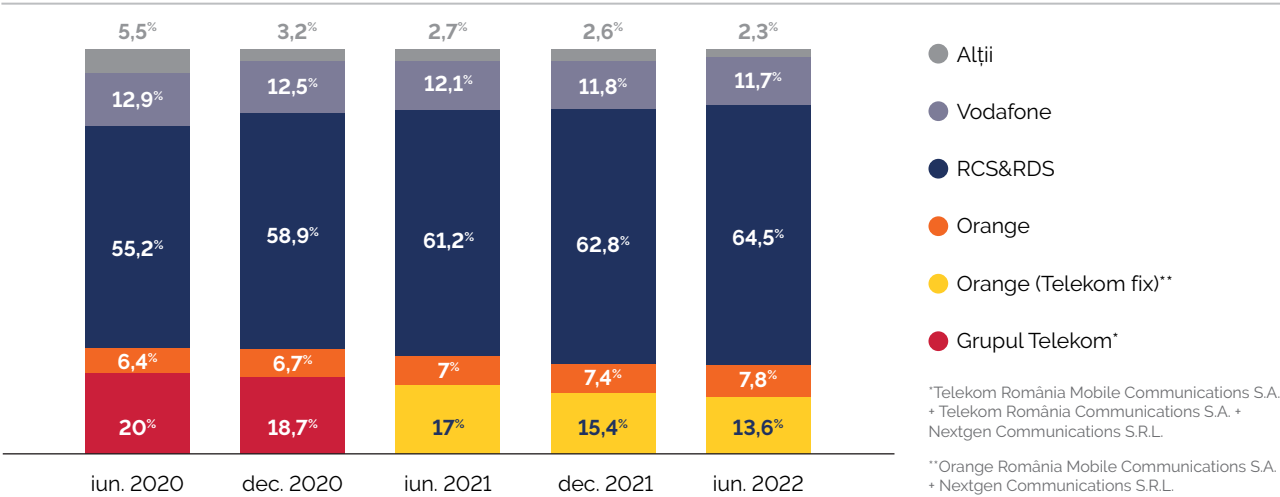
Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

De asemenea, beneficiile și avantajele oferite de serviciile digitale (economia digitală) trebuie facilitate prin adoptarea de către autorități a unei abordări deschise către inovație. Inovația poate implica noi tehnologii și proceduri de autentificare și identificare, care utilizează proceduri de securitate responsabile și sisteme de încredere.

Evoluția piețelor de retail ale serviciilor de broadband și retransmisie TV este îngrijorătoare din perspectiva gradului de concurență și, implicit, a viitoarelor consecințe asupra utilizatorilor. Ambele piețe sunt

dominate de un operator cu o cotă de piață în creștere de o perioadă îndelungată de timp și care va continua să evolueze în aceeași direcție, ajungându-se într-un orizont relativ scurt de timp la o monopolizare a piețelor. Cotele de piață la care ne referim erau, la jumătatea anului 2022, de 64,5% pe piața de broadband și de 76% pe piața serviciilor de retransmisie TV prin cablu. Ambele cote de piață sunt peste ceea ce legea consideră o prezumție de poziție dominantă (sau semnificativă) pe piață și necesită aplicarea unor măsuri care să faciliteze dezvoltarea celorlalți jucători. În absența unor astfel de măsuri și având în vedere strategia actuală a operatorului

FIGURA 11 | Evoluția cotei de piață a internetului fix

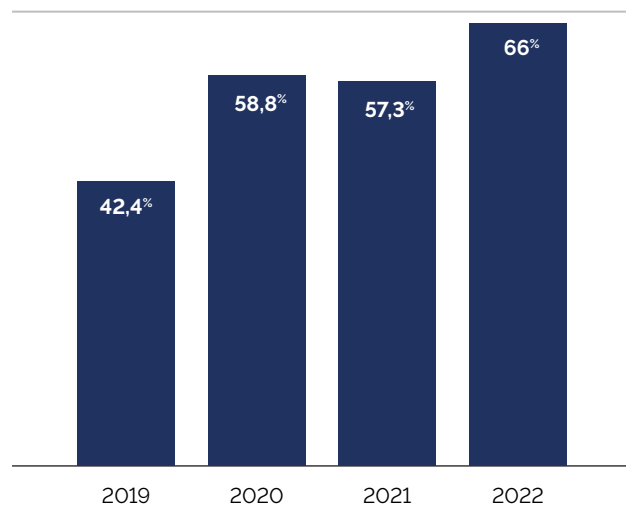
SURSA: ANCOM - Piața serviciilor electronice din România – Q1, 2022

dominant de pe piață (prețuri mai mari în zonele mai puțin competitive decât în zonele competitive), toți clienții vor rămâne în curând fără opțiuni.

Recomandările FIC în acest sector sunt referitoare la faptul că accesul la rețea la prețuri orientate spre costuri ar trebui impus operatorului dominant pe piețele de broadband și de retransmisie TV, precum și contabilizarea separată a activității de bandă largă fixă, astfel încât să se asigure concurența pe aceste piețe (*wholesale*).

FIGURA 12 |

Persoane care au comandat / cumpărat bunuri pe internet (% în total persoane în vârstă de 16 - 74 ani care au folosit internetul, în ultimele 12 luni)

SURSA: INSSE

În ceea ce privește sectorul comerțului electronic din România, acesta a cunoscut o creștere rapidă în ultimii ani, oferind numeroase beneficii atât consumatorilor, cât și afacerilor, atingând o cifră de afaceri estimată la 6,5 miliarde de euro în 2022. Comoditatea, accesibilitatea și varietatea produselor și serviciilor oferite prin intermediul platformelor de comerț electronic au făcut din acestea o alegere populară în rândul consumatorilor români. Potrivit Institutului Național de Statistică, în anul 2022 un procent record de 66% dintre utilizatorii români de internet au plasat cel puțin o comandă online. Spectaculoasă este creșterea de la an la an a numărului de consumatori din mediul rural, de aproximativ 23% față de anul 2021. În plus, sectorul comerțului electronic a creat noi oportunități de angajare și a contribuit semnificativ la economia românească și în același timp se dovedește a fi o alternativă eficientă și mult mai puțin intensivă energetic față de comerțul clasic.

FIC consideră că România trebuie să creeze condiții adecvate și un mediu concurențial echitabil pentru ca economia digitală să înflorească. Acest lucru va necesita alinierea completă a legislației naționale la reglementările Uniunii Europene într-o formă care să nu aducă poveri suplimentare în sarcina companiilor care activează în România.

MEDIUL ÎNCONJURĂTOR

Cadrul juridic și instituțional pentru protecția mediului continuă să ridice dificultăți pentru sectorul de afaceri, în ciuda eforturilor continue a acestuia de a se angaja în discuții cu reprezentanții autorităților pe subiecte privind legislația de mediu și aspecte instituționale. Problemele care rezultă din deficiențele cadrului legal și aplicarea disproporționată a normelor privind gestionarea deșeurilor în cazul sectorului privat, spre deosebire de cazul entităților responsabile cu colectarea deșeurilor municipale, continuă să afecteze mediul de afaceri, inclusiv în ceea ce privește modul în care este alocată răspunderea în domeniu și costurile suportate pentru îndeplinirea obligațiilor legale. Astfel, este necesară crearea unui cadru legislativ coerent și uniform bazat pe principiile UE și asigurarea predictibilității legislative.

FIC este preocupat de lipsa evaluărilor de impact ale propunerilor de acte normative, care sunt urgent necesare pentru a permite adoptarea și punerea în aplicare a noii legislații, și de lipsa de reacție rapidă a autorităților la nevoile de reglementare. Există o nevoie urgentă de consecvență în ceea ce privește interpretarea prevederilor legislative de către toate autoritățile publice la nivel central și local, alături de implicarea în dialog eficient cu privire la noile reglementări din primele etape ale procesului de luare a deciziilor cu suficient timp înainte de adoptarea de noi reglementări de mediu sau de modificarea celor existente.

Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

Adesea, legislația nu conține suficiente dispoziții tranzitorii înainte de aplicarea noilor cerințe cu impact semnificativ, iar dispozițiile tranzitorii care există sunt adesea insuficiente pentru a evita impactul negativ asupra mediului de afaceri și asupra societății. Legislația secundară, care este cea mai importantă pentru înțelegerea și aplicarea corectă a legislației primare, este adoptată numai după amânări semnificative, având un impact negativ asupra mediului de afaceri.

Un element central al cadrului de politică pentru următorii ani este „Pactul verde” prezentat în decembrie 2019 ca planul prin care economia UE să devină durabilă. Pentru a atinge noul obiectiv al Uniunii Europene de a asigura o economie neutră din punct de vedere climatic până în 2050, un plan de acțiune „Fit for 55” a fost propus în iulie 2021, pentru revizuirea Directivei EU-ETS, a Directivei privind eficiența energetică și a Directivei privind sursele regenerabile de energie, precum și un Mecanism de Ajustare la Frontieră a emisiilor de carbon. Sprijin financiar și asistență tehnică se acordă pentru a facilita tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic și verde. Pe lângă Fondul pentru Modernizare și Fondul pentru Inovare, care au fost deja prevăzute în directiva EU-ETS post-2020, Pactul Verde aduce și „Mecanismul pentru o Tranziție Justă”, care va contribui la mobilizarea a cel puțin 100 miliarde de euro în perioada 2021-2027 în regiunile cele mai afectate.

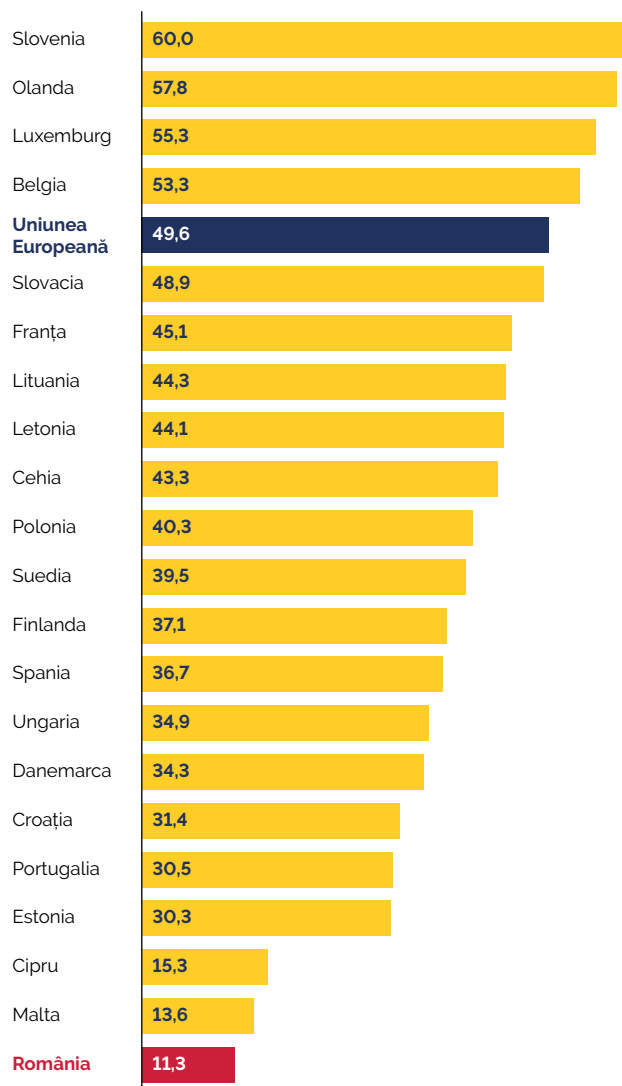
FIC apreciază eforturile și transparența demonstrate de Ministerul Mediului și de reprezentanții National Environmental Policy Act (NEPA) în cursul transpunerii și punerii în aplicare a legislației revizuite EU-ETS post 2020, definiția pachetului „Fit for 55”, dar și cu privire la Regulamentul revizuit de monitorizare și raportare pentru gazele cu efect de seră. FIC rămâne un partener pentru autorități, oferind suport tehnic necesar participării lor active la discuțiile desfășurate la nivel european. FIC consideră că o atenție deosebită ar trebui acordată reglementărilor referitoare la legislația privind clima, revizuirea ETS, mecanismul de ajustare la frontieră a emisiilor de dioxid de carbon, ajutoarelor de stat și finanțării pentru a sprijini realizarea obiectivelor Pactului verde, cu condiții de concurență echitabile la nivel internațional.

Îmbunătățirea gestionării deșeurilor este o preocupare constantă a FIC. În acest context, în perioada mai – iulie 2022, o nouă inițiativă a FIC a constatat în derularea unei serii de consultări cu reprezentanți ai diversilor actori cu responsabilități în domeniul gestionării deșeurilor. Rezultatul acestor consultări a fost reflectat în documentul *„Dificultăți în aplicarea legislației din domeniul deșeurilor și propuneri de soluții”*, care include recomandări concrete pentru a elimina unele din blocajele în acest domeniu, obiectivele fiind îmbunătățirea cadrului legal în domeniu, asigurarea unui nivel mai ridicat de claritate, coerență, previzibilitate și echitate a reglementărilor legale.

Implementarea instrumentelor economice impuse pentru stimularea reciclării deșeurilor municipale continuă să fie scăzută. Pentru atingerea obiectivelor privind managementul deșeurilor și atribuirea responsabilității actorilor implicați în lanțul de gestionare a deșeurilor, FIC recomandă: suplimentarea numărului de recipiente de colectare și a punctelor de colectare (inclusiv pentru DEEE-uri), controlarea mai strictă bazată pe indicatorii de performanță pentru toate serviciile de salubritate, implementarea unui mecanism de coordonare la nivel național (de tip *clearing house*), adoptarea normelor tehnice pentru activitatea de compostare și digestie anaerobă, împreună cu abordarea dificultăților practice pentru „Plătește pentru cât arunci” și alte instrumente economice interconectate. În ceea ce privește noile acțiuni necesare, activitatea de colectare a deșeurilor de textile ar trebui reglementată și investiții în domeniul reciclării / valorificării deșeurilor de textile ar trebui realizate.

De asemenea, responsabilitatea și rolul fiecărui actor pe flux ar trebui definite, completând cadrul legal unde este cazul. FIC recomandă implementarea unui mecanism de la generatorul de deșuri, la colector și transportator, la operatorii care asigură stocarea temporară sau pre-tratarea și până la operatorii care valorifică sau elimină final deșeurile pentru toate categoriile de deșuri.

FIGURA 13 | Rata de reciclare a deșeurilor municipale

SURSA: EUROSTAT, 2021

TRANZIȚIA ENERGETICĂ

Europa se confruntă cu o criză energetică fără precedent, cu 3 provocări principale care trebuie abordate rapid: consolidarea securității energetice, accelerarea tranziției energetice și îmbunătățirea competitivității costurilor în cadrul concurenței internaționale. Prioritatea numărul unu este identificarea acelor măsuri și instrumente echilibrate pentru soluții viabile și durabile care să sprijine toți actorii, să reducă presiunea costurilor și să protejeze consumatorii vulnerabili. În același timp, sunt necesare investiții mari în sistemul energetic pentru a asigura securitatea energetică și independența în viitor.

Un criteriu vital pentru marii investitori rămâne stabilitatea, predictibilitatea și transparența cadrului legislativ. FIC consideră necesară o coordonare și o cooperare eficientă între autoritățile publice și investitorii privați. Acest lucru necesită, la rândul său, o strategie pe termen mediu bine structurată, care să ofere o definiție clară a obligațiilor fiecărei părți și să asigure drepturile fiecărei părți interesate. Este necesar ca autoritățile române să asigure o consultare transparentă și un proces decizional care să implice toate părțile interesate și să stabilească măsuri și politici publice adecvate.

Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

Mediul de afaceri este pregătit să lucreze alături de autoritățile române pentru a identifica cele mai bune măsuri de asigurare a protecției consumatorilor vulnerabili, pentru a facilita implementarea activităților de promovare a eficienței energetice, pentru a asigura o mai bună protecție a consumatorilor vulnerabili, precum și pentru sprijinirea continuității și rezilienței sectorului de afaceri și menținerea competitivității României în ceea ce privește investițiile.

Măsurile legislative adoptate recent atât în domeniul gazelor, cât și în cel al energiei electrice, care stabilesc obligații pentru producătorii de gaze și de energie electrică de furnizare prioritară anumitor categorii de participanți la piață la prețuri reglementate, au un impact asupra schimburilor comerciale și fluxurilor transfrontaliere, subminând semnalele privind prețurile și investițiile. FIC subliniază importanța unor condiții-cadru consecvente și eficiente, eliminarea barierelor de reglementare și tehnice, menținând în același timp un sistem energetic stabil și sigur, schimbul de bune practici și măsuri care vizează reducerea costului capitalului.

Odată cu publicarea planului REPowerEU în mai 2022, Comisia Europeană a subliniat importanța ca statele membre să opteze pentru un set de politici care să le ajute să se îndepărteze de importurile de combustibili fosili din Rusia și să promoveze în continuare obiectivele Pactului Verde. În acest sens, concentrarea pe construirea de noi capacități de energie regenerabilă, măsuri de

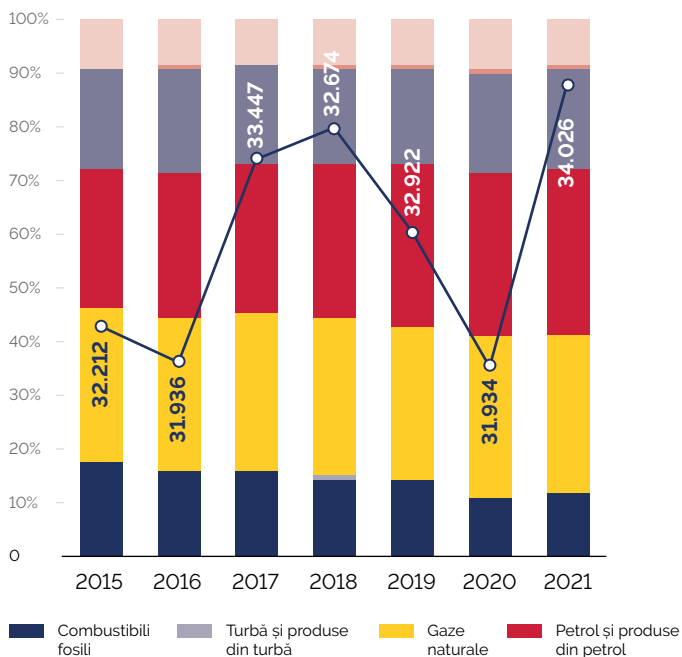
economisire a energiei și diversificarea surselor de energie sunt acțiuni cheie. Având în vedere această agendă, ar trebui definit un sistem de reglementare care să țină seama de condițiile specifice ale pieței, să asigure accesul transparent și nediscriminatoriu la infrastructură și la activitățile de reglementare pentru a stimula investițiile și a nu împiedica crearea unor piețe competitive pe termen lung.

De asemenea, este necesar ca România să planifice cu atenție și să pună în aplicare foaia de parcurs RePowerEU pentru 2030. Investițiile în sectorul energetic au nevoie de o politică publică și o legislație fiabilă, stabilă și previzibile, care să permită investitorilor să prevadă un plan economic pe termen lung. Este recomandat ca România să investească în energia regenerabilă nu doar pentru a-și îndeplini angajamentele la nivelul UE, ci și pentru a menține competitivitatea sectorului energetic și industrial, care utilizează intensiv energia. În 2019 și 2020, România a devenit un importator net de energie electrică, ceea ce este un semn că infrastructura internă nu mai este competitivă din punct de vedere economic sau adecvată din punct de vedere tehnologic pentru a răspunde cererii interne.

FIGURA 14 |

Structura aprovizionării cu energie (2015-2021)

Echivalentul a mii de tone de petrol

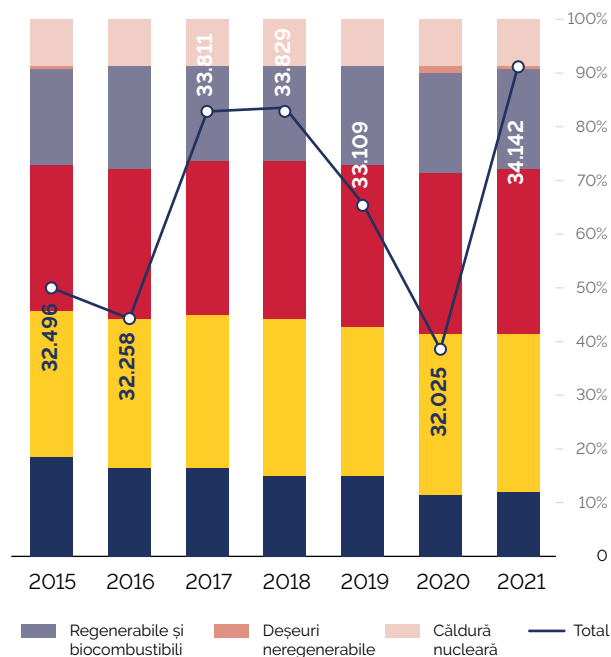

SURSA: EUROSTAT, 2021

FIC sprijină soluțiile tehnologice inovatoare și subliniază necesitatea dezvoltării legislației secundare necesare. O atenție urgentă ar trebui acordată disparităților dintre Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) ca document strategic și planurile de dezvoltare existente. Având în vedere că Uniunea Europeană oferă statelor membre o finanțare semnificativă pentru care este necesar doar un angajament concret, o strategie clară ar trebui să

FIGURA 15 |

Energie valabilă pentru consumul final (2015-2021)

fie furnizată de autoritățile române, care să stabilească domeniile în care autoritățile încurajează investițiile din sectorul privat, cu scopul de a-și îndeplini obiectivele strategice, care totodată să detalieze măsurile reziliente de susținere a noilor investiții din sectorul privat.

CAPITAL UMAN (FORȚĂ DE MUNCĂ, EDUCAȚIE ȘI SĂNĂTATE)

Capitalul uman al unei țări reprezintă o resursă strategică pentru dezvoltarea bunăstării, iar trendul descendent actual și cel prognozat privind populația României vulnerabilizează perspectivele de dezvoltare economică. Mediul de afaceri continuă să monitorizeze și să acționeze asupra evoluțiilor din domeniul educației, al forței de muncă și al sănătății.

Ultimii ani au fost marcați de o populație îmbătrânită, datele de la Institutul Național de Statistică arată că în 2021 populația activă era de 8.214.682 dintre care 7.755.487 populație angajată, în scădere față de 2020. Trendul demografic negativ are un impact important asupra indicatorilor de dependență demografică și economică și generează o presiune semnificativă asupra populației active, care susține pe de o parte creșterea economică, iar pe de altă parte populația dependentă. Sunt necesare măsuri de combatere a tendinței demografice negative pentru a calibra cererea și oferta de forță de muncă și pentru a gestiona deficitul de forță de muncă (cum ar fi simplificarea procesului de angajare a lucrătorilor din afara UE și formarea personalului).

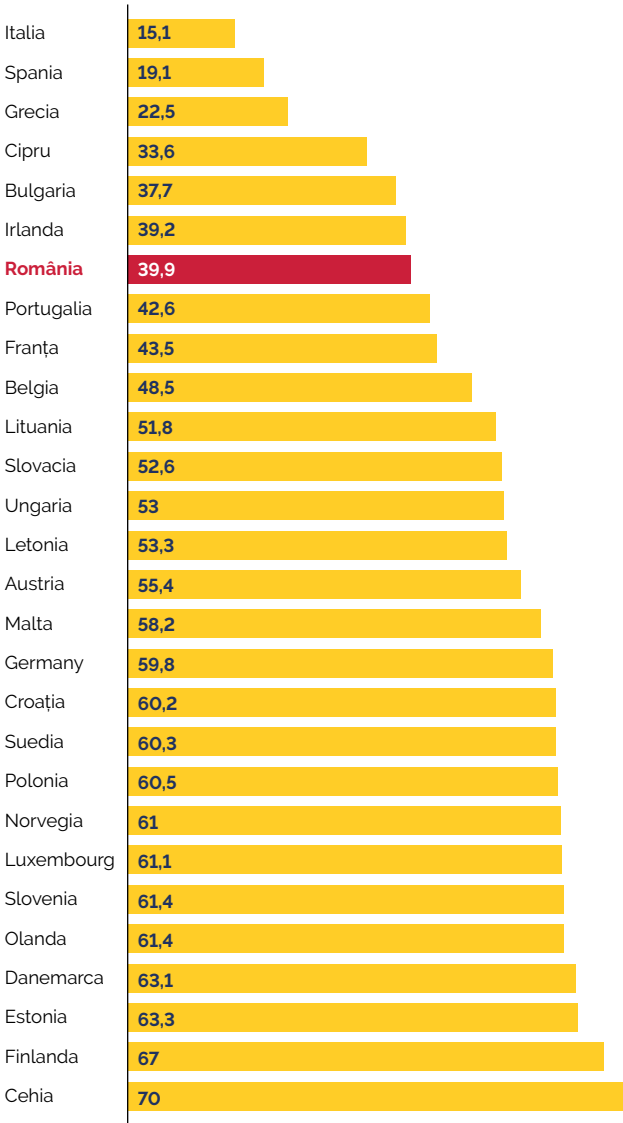

Află mai multe la
www.wb2023.fic.ro

Mai mult decât atât, dezechilibrul dintre cererea și oferta de forță de muncă din România este influențat și de performanța slabă a sistemului educațional. În 2022, conform Indicelui European al Competențelor, acesta măsurând performanța sistemelor de competențe ale UE, România se situează pe locul 25, având cele mai scăzute scoruri pentru dezvoltarea și activarea competențelor. Pe de altă parte, aceasta înregistrează performanțe bune în ceea ce privește adaptarea competențelor (gradul de utilizare a acestora și măsura în care competențele sunt adaptate la piața muncii) pentru care țara se situează pe locul 7 din statele membre ale UE. Ca acțiuni eficiente, FIC recomandă implicarea mediului de afaceri în educația inițială și continuă, precum și participarea adulților la programele de formare profesională (educație cu dublă vocație, educație tehnică și profesională îmbunătățită, competențe digitale și reprofesionalizare).

Deși pandemia de COVID-19 a servit ca o lupă a provocărilor structurale existente ale sistemului de sănătate din România, progrese semnificative înregistrându-se, continuăm să ne confruntăm cu provocări demografice, cu o sănătate precară a populației, cu lipsa resurselor financiare și acces limitat la medicamente. Prin colaborarea trans-sectorială (incluzând entități publice și private), România își poate regândi și transforma politicile de sănătate pentru a crește accesul pacienților la asistență medicală. Sunt necesare schimbări structurale importante, inclusiv o creștere a finanțării și a investițiilor în sistemul de sănătate, dezvoltarea de programe preventive, de screening și de

FIGURA 16 | Indicele European de Competențe 2022

SURSA: CEDEFOP

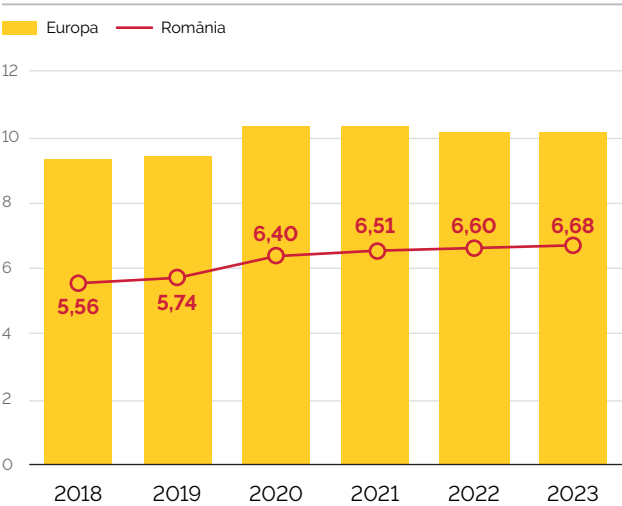
diagnosticare timpurie, angajarea mai multor lucrători în domeniul sănătății, îmbunătățirea tehnologiei, precum și îmbunătățirea infrastructurii, acoperirea și accesibilitatea serviciilor de sănătate pentru pacienții și cetățenii existenți, în general.

Autoritățile din domeniul sănătății ar trebui să își schimbe perspectiva și să realizeze că asistența medicală este o investiție în viitorul și prosperitatea țării, având în vedere că sănătatea afectează creșterea economică direct prin productivitatea muncii și povara economică a bolilor, și indirect, prin faptul că aceste aspecte precum sănătatea

copiilor afectează veniturile viitoare ale oamenilor prin impactul pe care sănătatea îl are asupra educației.

Din dorința de a contribui la reforma sistemului de sănătate, FIC a continuat proiectele dedicate personalului medical, dar și studenților și rezidenților din domeniul medical, acestea fiind inițiate în 2013 în parteneriat cu Ministerul Sănătății pentru a atrage atenția asupra exodului medicilor. În 2019, 2021 și 2022, FIC a organizat cursuri pentru managerii de spitale prin proiectul „Lideri pentru Excelență în Sănătate”.

FIGURA 17 |
Procentul din PIB al cheltuielilor cu sănătatea în Europa și România 2018-2023

SURSA: Statista, Banca Mondială, OMS

MEMBRI

Notă importantă privind dreptul de autor

Copyright © 2023 Consiliul Investitorilor Străini (FIC), Str. Ion Cămpineanu nr. 11, 010031 București, România.

Toate drepturile rezervate.

Cartea Albă este rezultatul unor contribuții importante din partea membrilor FIC, a directorilor și președinților, a Comitetului Director, grupurilor de lucru și a personalului permanent, constând în timp, resurse și efort. Veți observa că nicio persoană nu este menționată în acest document. Această alegere a fost deliberată. Peste 100 de persoane au participat în mod activ la acest proiect, iar meritul le revine tuturor. FIC distribuie *Cartea Albă* în mod gratuit, ca parte a angajamentului său față de comunitate. Un număr limitat de copii în limbile română și engleză este disponibil la sediul FIC.

FIC acordă permisiunea presei scrise și audiovizuale, ONGurilor și altor organizații similare de a reproduce și de a publica extrase din această *Carte Albă* pe orice tip de suport și fără plata vreunei taxe sau redevențe și fără o solicitare formală în scris, cu condiția ca astfel de copii să nu se efectueze sau să se distribuie în scopul obținerii

de profit, iar FIC să fie recunoscut în toate cazurile ca autor al acestora. Pentru a garanta acuratețea citatelor și a procesului de republicare, această *Carte Albă* este disponibilă în format electronic în limbile română și engleză pe site-ul FIC (www.fic.ro).

Nimeni nu are dreptul să publice, să transmită, să transfere, să comercializeze, să reproducă, să creeze lucrări derivate, să distribuie sau să utilizeze în orice fel conținutul acestui document, parțial sau în întregime, cu excepția cazurilor enumerate mai sus în care este permis expres acest lucru.

Deși FIC a depus eforturi pentru a se asigura că acest raport este actual și corect, FIC nu își asumă nici o răspundere pentru eventualele erori sau omisiuni din această *Carte Albă*.

CARTEA ALBĂ 2023

INVESTIȚII PENTRU VIITOR

